

AHISKA TÜRKLERİNİN TÜRKİYE'YE GÖÇ ETMESİ VE TÜRK VATANDAŞLIĞINA ALINMASI İLE İLGİLİ HUKUKİ SORUNLAR

Salımya GANIYEVA*

Özet

Ahıska Türkleri, günümüzde kendi yönetimi olmayan tek Türk topluluğu olarak bilinmektedir.

Ahıska Türkleri, eski Sovyetler Birliği'nde en "çilekeş" etnik grubu olarak da tanınmaktadır. Zira, son yetmiş yıl içerisinde Ahıska Türkleri üç göçe maruz kaldılar. Bu göçlerden ilk ikisi (1944 ve 1989 yılları), Sovyetler Birliği döneminde yaşanmış olup, Ahıska Türklerinde derin ve acı iz bırakmıştır.

Ancak, bütün bu zorluklara rağmen, Ahıska Türkleri, Türklüklerinden hiçbir şey kaybetmeden, Eski Sovyetler Birliği içerisinde "Türk" kimliğini taşıyan tek Türk topluluğu olarak da bilinmektedir.

Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra, Ahıska Türkleri için yeni bir dönem başlamıştır. Zira bu tarihler, Ahıska Türklerinin Türkiye ve bazı ülkelere göçün başlangıcını simgelemektedir.

Bu zorlu süreçlerin ardından, Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından Ahıska Türklerinin Türkiye'ye Kabulü ve İskânına Dair 3835 Sayılı 2.07.1992 tarihli Kanun kabul edilmiş ve 28.02.2009 tarih ve 5838 Sayılı Kanununun 19.maddesi ile eklenen Geçici 1.madde doğrultusunda Ahıska Türklerinin Türk vatandaşlığına başvuruları ile yeni düzenleme getirilmiştir. Ancak, Ahıska Türkleri, Türk vatandaşlığını kazanma konusunda elde ettiği kolaylıklar yanı sıra, muhtelif zorluklarla da karşı karşıya kalmıştır.

Yukarıda da belirttiğimiz gibi, Türk toplulukları içerisinde kendi devlet yönetimi olmayan, tek Türk topluluğu olan Ahıska Türklerinin

* Yrd.Doç.Dr., Atatürk Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Milletlerarası Özel Hukuk Anabilim Dalı.

siyasi, ekonomik, kültürel, eğitim ve sosyal alanlarda yıllardır mevcut olan problemlerinin çözümünde, tek umutları Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin desteği ve garantörlüğüdür.

Anahtar kelimeler: Ahıska Türkleri, Sürgün, Fergana Olayları, Göç, Türk Vatandaşlığı.

The Questions of Law Related to the Immigration and Neutralization of Ahıska Turks to Turkey.

Abstract

Today, Ahıska Turks are known as the only Turkish population who is not self-governing.

Ahıska Turks are also known as the most “suffering” ethnical group in the Soviet Union. Thus, they are obliged to three different migrations in last 70 years. Among these, the first two (1944 and 1989) took place during the era of Soviet Union and engraved in the population.

On the other hand, despite all these struggles, Ahıska Turks are also known the only Turkish population to protect their identity and integrity in the Soviet Union.

After the disintegration of the Soviet Union, a new era has started for the Ahıska Turks. The disintegration is also significant Ahıska Turks, since it symbolizes the beginning of the migration to Turkey and other countries.

Following this difficult period, the parliament of the Republic of Turkey has passed the act number 3835 on 02.07.1992 related to the acceptance of Ahıska Turks to Turkey and on 28.02.2009, with the temporary 1st article of the 19th article of act number 5838, new regulations are made for their applications towards neutralization. Nevertheless, despite the conveniences they gained for becoming Turkish citizens, Ahıska Turks faced some other severe problems.

The support and the guarantor role of the Republic of Turkey is the only hope for the solution of political, economic, cultural, educational and social problems of Ahıska Turks, the only Turkish population not to be self-governed.

Key Words: Ahıska Turks, Exile, Fergana Affairs, Migration, Turkish Citizenship.

GİRİŞ

Ahıska, Gürcistan'ın güney batısında, Türkiye'nin kuzey doğusundaki Posof sınırına 35 km'de, yüz ölçümü 6260 km² büyüklüğündeki Türk yurdudur.

1578 senesinde Osmanlı Devleti'nin Gürcistan'ı fethetmesinden sonra bölge tamamen Türk yurdu olmuştur. 250 yıl Osmanlı idaresinde kalan Ahıska, coğrafi, kültürel ve demografik olarak Anadolu'nun doğal uzantısı olmuş ve Osmanlı kayıtlarında Ahıska Vilayeti olarak geçmiştir. 1828'de Rus işgalinden sonra Rusya'nın Osmanlı Devleti ile Kafkasya Türkleri arasında bir güvenlik kordonu oluşturmak politikasıyla Ermenileri bölgeye yerleştirmesi neticesinde bölge genelinde çoğunluk Ermenilere geçmiştir. Ahıska, 16 Mart 1921 Moskova Antlaşması ile Sovyet yönetimine bırakılmıştır¹.

II. Dünya Savaşı yıllarında Stalin'in, "tehlikeli halklar"dan gördüğü Ahıska Türkleri, 14 Kasım 1944'te Orta Asya'ya sürülmüş ve Sovyetler Birliği'nin son yıllarına kadar bu bölgede yaşamlarını sürdürmüşlerdir².

SSBC'de³ kimliğinde "Türk" yazan tek topluluk olan ve bununla da gurur duyan Ahıska Türkleri, Sovyetler Birliği'nin son dönemlerinde, Fergana olayları nedeniyle, Özbekistan'dan göç etmek zorunda kalmışlardır. Bu dönemde Ahıska Türklerine Azerbaycan, Kazakistan ve Kırgızistan devletleri⁴ göçmenlik hakkı tanıyarak kucak açmışlardır⁵.

¹ **Zeyrek**, Ahıska Bölgesi ve Ahıska Türkleri, Ankara, 2001 s. 41.

² **Seferov, Rehman/Akış, Ayhan**, Sovyet Döneminden Günümüze Ahıska Türklerinin Yaşadıkları Coğrafyaya Göçlerle Birlikte Genel Bir Bakış, Türkiyat Araştırmaları Dergisi, 24.Sayı, Güz 2008, Selçuk Üniversitesi, s. 393.

³ Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği.

⁴ Fergana olayları nedeniyle Ahıska Türklerinin büyük bir kısmı Rusya Federasyonu'na da göç edilmişlerdi.

⁵ **Seferov/Akış**, s. 396.

Son 70 yıl içerisinde Ahıska Türkleri, üç kez sürgün ve soykırıma uğradığına rağmen, dillerinden, dinlerinden, örf ve adetlerinden hiçbir şey kaybetmediği gibi, bu değerlerini muhafaza etmeyi de başarmışlar.

Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından, Ahıska Türkleri için yeni bir dönem başlanmaktadır, Türkiye ve bazı ülkelere⁶ göç dönemi. Başka bir ifade ile “silbaştan” dönemi.

Ancak çalışmamızda bu etnik topluluğun Türkiye'ye göç etmesi ile buna ilişkin Türk vatandaşlığını kazanması ele alınacaktır.

Çalışmanın amacı, Ahıska Türklerinin Türkiye'ye ve Türk vatandaşlığına kabulü ile ilgili durumun araştırılması ve konuyla ilgili problemlerin ortaya konulması ile çözüme kavuşmasındaki yolların tespit edilmesidir.

Konuya geçmeden evvel, Ahıska Türklerinin tarihine kısaca göz atmanın yerinde olacağı düşüncesindeyiz.

I. Ahıska ve Ahıska Türkleri

Dede Korkut Kitabı'nda “Ak-Sıka” (Ak-Kale), 481 yılında “Akesga” adıyla anılan Eski-Oğuzlar beldesi, Gürcüce “Yeni Kale” anlamına gelen “Ahal-Tsihen”in Türkçe şeklidir⁷.

Ayrıca, “Aksıka” kelimesini Ahıska civarındaki kavimler “Ahıska”⁸, “Akhır-Kıska” ve “Ak-sıka” şeklinde telaffuz etmektedirler⁹.

Ahıska, bugünkü Gürcistan sınırları içerisinde bulunan bir Osmanlı toprağı olup, Türkiye sınırına 15 kilometre uzaklıktadır. Bu bölgeye yerleşen Türklere de Ahıska Türkleri denilmektedir.

⁶ Ahıska Türkleri, Türkiye dışında Amerika Birleşik Devletleri'ne de göç etmişlerdir. Günümüzde Ahıska Türkleri 10'u aşkın ülkede yaşamlarını sürdürmektedirler.

⁷ **Bayraktar, Rasim**, Ahıska, 21. Yüzyılda İnsanlık Dramı, 1999, s. 9; **Yahya, Harun**, <http://harunyahya.org/tr/Makaleler8312/Ahıska>, 17.07.2008, s. 1.

⁸ Ahıska ve çevresine, bölgede bulunan Rusların verdiği coğrafi isim “*Mesketya*” idi. Bu nedenle bölge halkına da Sovyet Cumhuriyetleri içerisinde Mesket Türkleri denilmiştir.

⁹ **Bayraktar**, s. 9; **Seferov/Akış**, s. 396.

1578 yılından 1828 Rus işgaline kadar Anadolu'dan bölgeye yerleştirilen ve Anadolu Türklüğü'nün ayrılmaz bir parçası olan Ahıska Türklerinin asıl vatanı bugünkü Gürcistan Cumhuriyeti'nin toprakları içinde kalan ve Türkiye ile komşu olan Ahıska, Ahılkelek, Aspinza, Adıgün ve Bogdanovka vilayetleridir. Buraya yerleşen Türkler'e Ahıska Türkleri denmesinin sebebi ise, yukarıda da belirttiğimiz gibi, bu vilayetleri içine alan bölgenin coğrafi isminin Ahıska olmasından gelmektedir¹⁰.

A. Ahıska'nın Türkiye'den Ayrılması

1828 yılında Ahıska'nın 50 bin Türk nüfusu vardı. Bu tarihte Osmanlı'ya saldıran Ruslar önce Kars'ı ele geçirerek büyük bir katliam gerçekleştirdikten sonra Ahıska'ya yöneldiler. 5 Ağustos 1828'de, yerli halkın koruduğu Ahılkelek Kalesi, toplarla düşürülerek kaybedildi. Destansı bir kurtuluş mücadelesi veren Ahıska Türkleri 28 Ağustos 1828'de kadın ve çocuk demeden büyük bir katliamdan geçirildikten sonra, Ahıska toprakları da Rusların eline geçmiş oldu. 1829 Osmanlı-Rus Savaşı sonunda imzalanan Edirne Antlaşması'yla birlikte bu topraklar kesin olarak Ruslara terk edildi¹¹.

B. Ahıska Türklerine Karşı Soykırım Politikası

1930'lu yıllarda dini ve kültürel baskıların dışında, iktisadi ve siyasi baskılara da hedef olan Ahıska Türklerini zor bir dönem beklemekteydi. Ve bu yıllarda çok sayıdaki Ahıska Türkü sınırı geçerek Türkiye'ye sığınmış oldu. Bu gelişme haliyle SSCB yönetimini rahatsız etti. 1937 yılından itibaren de Ahıskalı'lar SSCB yönetimi tarafından "rejim düşmanı" olarak ilan edildi. 1937 yılında doruğa ulaşan Stalin zulmüne Ahıska Türkleri de maruz kaldılar. Aydınların çoğu tutuklanıp idam edildi¹².

¹⁰ Bayraktar, s. 21-23; İbrahimoglu, Mikail, <http://www.ahiska.net/makale/1/102/ahiska-tur>, s.1

¹¹ Bayraktar, s. 23-24; Yahya, <http://harunyahya.org.tr/Makaleler8312/Ahıska>, s.2; İzzetoğlu, Muhammet, <http://www.ahiskahaber.com>, 23.04.2012,

¹² Bayraktar, s. 30; Yahya, s.2; İzzetoğlu, s.1-2.

Ancak bu zor ve işkence dolu yıllar ne yazık ki daha da zor bir dönemin başlangıcıydı. Zira İkinci Dünya Savaşı ve sonraki gelişmeler, özellikle Ahıska Türkleri açısından bir insanlık dramı, bir insanlık ayıbından başka bir şey değildi.

C. İkinci Dünya Savaşı ve 1944 Sürgünü

İkinci Dünya Savaşı'nda, 50 bin genç Ahıska Türkü Alman cephesine gönderilmişti. Bu gençler, hiçbir askeri eğitim almadan, silah tutmasını bile öğrenemeden kendilerini savaşın tam ortasında bulmuşlardı. Bunlardan yaklaşık otuz bini, cepheye gönderildiklerinin ilk günlerinde hayatlarını kaybetmişlerdi. Yirmi bin kişi de sakat ve yaralı olarak hayatta kalabilmişti¹³.

Stalin hükümeti tarafından 14 Kasım 1944 yılında, Devlet Savunma Komitesi kararına dayanılarak, sınır güvenliği gerekçesiyle, Ahıska'nın 209 köyünden alınan 100-120 bin civarındaki Ahıska Türkü, kış aylarında yük vagonlarına 8-10 aile halinde doldurularak Orta Asya'ya sürgün edilmiştir. Azerbaycan'ın o dönemdeki yöneticileri, Ahıska Türklerini Azerbaycan'a yerleştirmek istemiştir. Ancak Stalin'in kararı kesin olması nedeniyle, Azerbaycan yönetiminin gayretleri de bir sonuç vermemiştir. Bu yolculukta, Ural dağlarının soğuk havası birçok insanın hayatının sonu olmuştur. Bir buçuk ay süren yolculuk sonunda Ahıska Türkleri Orta Asya'ya, Özbekistan, Kırgızistan ve Kazakistan'a yerleştirilmiştir. Bu dönemde Ahıska Türklerinden önemli bir kısmı soğuk vagonlarda ve hastalık ile açlıktan hayatlarını kaybetmişlerdir¹⁴.

Ahıska Türkleri, II. Dünya Savaşı sırasında Sovyetler Birliği'ndeki diğer yedi etnik grupla beraber Orta Asya'ya sürgün edilmişti. Bu gruplardan Çeçenler, İnguşlar, Balkarlar, Karaçaylar ve Kalmıklara Stalin'in ölümünden sonra çıkarılan 1956 Yüksek Sovyet Kararı ile eski hakları iade edilmiş ve sürgünden önceki vatanlarına

¹³ **Yahya**, s.2-3.

¹⁴ **Bayraktar**, s. 45-46; **Agara, İbrahim**, Ahıska Türkleri (Sürgününün 60.Yılı Anısına) İnsanlık Dramı, İzmir Ahıska Türkleri Kültür ve Dayanışma Derneği, İzmir; Karaca Matbaası Yayınları, 2004; **Seferov/Akış**, s.399.

yeniden dönmelerine izin verilmişken, diğer üç grubun dönmesine bu dönemde izin verilmemişti¹⁵. Ahıska Türkleri, 1956 Kararnamesine kadar Sovyetlerin tehcir politikasının bir parçası olan “özel iskân rejimi”nin, kendilerini en temel medeni haklardan yoksun bırakan sert şartlarında yaşamak zorunda kalmışlardır. Bu kararnameden sonra baskılar azalmakla birlikte Volga Almanları, Kırım Tatarları ve Ahıska Türklerinin anayurtlarına geri dönmelerine izin verilmemiştir¹⁶. Bunlardan sadece Kırım Tatarlarına, Sovyetlerin sona ermesiyle birlikte eski hakları iade edilmiş, ve akabinde son onbeş yıl içerisinde Ukrayna’dan Kırım’a önemli miktarda dönüş gerçekleşmiştir. Diğer grup olan Volga Almanları, Sovyet döneminden sonra Almanya’ya göçmüşler ve Volga Bölgesinde ülkesel talepleri olmamıştır. Sadece sürgün edilen sekiz grubun sonuncusu olan Ahıska Türklerinin, eski haklarının iadesi ve anavatanlarına dönüşü çözümlenmemiş olarak kalmıştır¹⁷.

Görüldüğü gibi, tarihin her döneminde zulme uğramış ve vatanlarından uzak yaşamaya mahkum edilmiş tek Türk topluluğu, Ahıska Türkleridir.

¹⁵ **Sumbadze, Nana**, “The Problem of Muslim Population of Southern Georgia: Prospects of Deporation and the Local Resistance”, <http://www.policy.hu/sumbadze/Nana--Meskhetians5.html>, s.2 (naklen **Kütükçü, M.Akif**, Uluslararası Hukuk Çerçevesinde Ahıska Türklerinin Anavatanlarına Dönüş Sorunu, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı:13, 2006, Konya, 272-273).

¹⁶ **Chervonnaya, Svetlana**, The Problem of the Repatriation of the Meskhet-Turks, Appendix to the Fast-Finding Mission of the FUEN (Federal Union of European Nationalites) delegation to Georgia, November, 1998, http://arts.uwaterloo.ca/MINELRES/min/meskh/FUEN_Meskh.htm (naklen, **Kütükçü**, s. 273).

¹⁷ **PENTIKAYNEN, Oskari/TRIER, Tom**, Between İntegration and Resettlement: The Meskhetian Turks, ECMI Working Paper 21, Sertember 2004, http://www.ecmi.de/download/working_paper_21b.pff, s. 6, (naklen **Kütükçü**, s. 273)

D. 1989 Fergana Olayları ve Sürgün

Sovyetler Birliği'nin son yıllarında, Özbekistan'ın Fergana vadisinde yaşayan Ahıska Türkleri, 1989 yılında, etnik bir gerilim sonrasında büyük bir şiddete uğramıştır.

Sovyet yönetiminin “böl ve yönet” çalışmaları sonucu, Özbekler ve Ahıska Türkleri arasında çok kısa bir zamanda düşmanlık başlamıştı. Böylece 45 yıl bir arada yaşayan bu iki Türk topluluğu arasında ne yazık ki şiddetli çatışmalar baş göstermişti. Özbekistan'ın her tarafında Ahıska Türkleri tehdit edilmeye başlanmış, işlerinden çıkarılmış ve sevilmeyen bir toplum haline getirilmişlerdi. 1989 yılının Haziran ayında Ahıska Türklerinin yoğun olduğu Fergana'da Ahıska Türkleri ile Özbekler arasında olaylar başlamış ve bu olaylar kısa sürede diğer bölgelere de yayılmıştı¹⁸.

Böylece, Özbekistan'da yüzlerce Ahıska Türkü'nün evinin yakılıp yıkılması, işkenceye maruz kalması, insanların ölümü ve yaralanması gibi olaylar sonucunda, yüz binden fazla Ahıska Türkü sürgüne tabi tutulmuştu. Nitekim binlerce Ahıskalı, Sovyet askerlerinin eşliğinde Özbekistan'dan ayrılmak zorunda kalmıştır¹⁹.

Böylece Fergana vadisinde geçen 45 yıl sürgün hayatı ne yazık ki kanlı ve acı dolu başka bir sürgünle son bulmuştu.

Bu sürgün sonrası Ahıska Türklerini daha çok Azerbaycan²⁰, Kazakistan ve Kırgızistan kabul ettiğinden, söz konusu nüfusun büyük çoğunluğu bu ülkelere yerleşmiştir²¹. Ayrıca, bir kısmı da Rusya'nın

¹⁸ **Agara**, 2004 (**Seferov/Akış**, s. 401).

¹⁹ Bu trajedinin ardından bölgedeki Ahıska Türkü nüfusu neredeyse tamamen göç etmek zorunda kalmıştı.

²⁰ Azerbaycan, 1989 yılında Özbekistan'ın Fergana vadisindeki şiddetten kaçan Ahıska Türkleri'nin bir kısmını kabul edip topraklarına yerleştirmişti. Fakat, Ermenistan ve Dağlık Karabağ'dan kaçan ve kovulan büyük azeri nüfusla ilgili sorunları yüzünden bu göçü 1993 yılında durdurmuştu; http://tr.wikipedia.org/wiki/Ah%C4%B1ska_I%C3%BCrkleri.

²¹ **Oğan, Sinan**, Yüzyılın Dramı Azerbaycan'da Göçmen (Kaçkın) Sorunu, <http://www.turksam.org/tr/a466.html>.

güneyindeki Krasnodar ve Rostov Bölgesi yanısıra Kursk, Belgorod, Tula ve Smolensk şehirlerine yerleştirilmiştir²².

E. Ahıska Türklerinin Amerika Birleşik Devletleri'ne (ABD) Göç Etmesi

Ahıska Türklerinin ABD'ye göç etmesi 1989'da yaşanan Fergana faciasıyla başlamıştır. 1989'da yaşanan Fergana olaylarından sonra Rusya Federasyonu'nun Krasnodar bölgesine göç etmek zorunda kalan Ahıskalı'lar, tarım ve hayvancılıkla uğraşarak son derece ilkel koşullarda hayatlarını sürdürmekte idiler. Vatandaşlık haklarından yararlandırılmayan, oturma²³ ve çalışma izinleri verilmeyen, sağlık ve eğitim hizmetlerinden yoksun bırakılan ve etnik ayrımcılığa tabi tutulan Ahıska Türkleri ABD'ye göç ettirildiler²⁴.

Uluslararası Göç Teşkilatı vasıtasıyla 15 bine yakın Ahıska Türkü ABD'ye getirilip, farklı eyaletlerine yerleştirilip hayatlarına devam etmektedirler.

F. Ahıska Türklerinin Anavatana Dönme Sorunu

1999 yılında Gürcistan, Avrupa Konseyi'ne üye olurken, Ahıska Türklerinin geri dönüşleriyle ilgili yükümlülük üstlenmişti. Buna göre, Gürcistan, 1999'dan itibaren üç yıl içinde Ahıska Türklerinin anavatana dönüşlerini başlatacak ve 12 yıl içinde, yani 2011 yılında dönüş işlemi bitirecekti²⁵. Burada, Gürcistan'ın söz konusu dönüş meselesini etkin bir şekilde çözmek arzusundan daha çok Avrupa Konseyi'ne katılma isteği nedeniyle bunu yaptığı anlaşılmaktadır²⁶.

Zira, Gürcistan'daki mevcut ekonomik durum, Gürcülere göre, Ahıska Türklerinin Gürcistan'a dönmelerini imkânsız kılmaktadır. Fakat,

²² Bayraktar, 1999; Kütükçü, s. 274.

²³ Ahıska Türkleri 2-3 ayda bir geçici ikamet izinlerini yenilemek zorunda idiler; Seferov/Akış, s. 405.

²⁴ Seferov/Akış, s. 405; <http://forum.mezun.com/showthread.php?5334>

²⁵ Kütükçü, s. 276; Seferov/Akış, s. 406, http://tr.wikipedia.org/wiki/Ah%C4%B1ska_I%C3%Bekleri

²⁶ Kütükçü, s. 276.

Gürcistan böyle bir göç başlattığında, uluslararası kuruluşlar Gürcistan'a ekonomik destek vereceklerini beyan etmişlerdi²⁷.

Nitekim, 2012 yılının sonuna doğru gelindiğinde de, halen Ahıska Türklerinin anavatanına dönüşü ile ilgili hiçbir olumlu sonucun alınmaması ve söz konusu meselenin çözümü ile ilgili ciddi adımların atılmaması aşikârdır. Neticede, Ahıska Türkleri, 1944 yılından bu yana, her türlü zorluklara rağmen, başta Türkiye olmak üzere²⁸, üçüncü göçle karşı karşıya kalmıştır.

Ancak, burada Ahıska Türklerinin Türkiye'ye ve Türk vatandaşlığına alınmasını dikkate alarak, ne gibi sorunlarla karşılaştıklarını belirtmeye gayret edeceğiz.

II. Ahıska Türklerinin Türkiye ve Türk Vatandaşlığına Kabulü

A. Ahıska Türklerinin Türkiye'ye Kabulü ve İskânına Dair Kanun

2 Temmuz 1992'de 3835 Sayılı "Ahıska Türklerinin Türkiye'ye Kabulü ve İskânına Dair Kanun"²⁹ TBMM tarafından kabul edilmiştir. Söz konusu Kanun, 8 maddeden oluşmaktadır.

Kanun'un madde 1'e göre, "1) *Eski Sovyetler Birliğini oluşturan cumhuriyetlerde dağınık halde yaşayan ve "Ahıska" Türkleri olarak adlandırılan soydaşlarımızdan Türkiye'ye gelmek isteyenler, en zor durumda bulunanlardan başlamak üzere, Bakanlar Kurulunca belirlenecek yıllık sayıyı aşmamak kaydıyla, serbest³⁰ veya iskânlı*

²⁷ Ahıskalıların Bakü zirvesi, <http://www.ahiskali.com/yazi3.pgp?id=155>, Seferov,/Akış, s. 406.

²⁸ Türkiye dışında Ahıska Türkleri Amerikan Birleşik Devletleri'ne de göç etmiştir.

²⁹ RG., 11.7.1992-21281 tertip: 5 cilt:31.

³⁰ "Serbest göçmen: Türk soyundan ve Türk kültürüne bağlı olup, yerleşmek amacıyla tek başına veya toplu halde Türkiye'ye gelip, Devlet eliyle iskân edilmelerini istememek şartıyla yurda kabul edilenlerdir" (İskan Kanunu, m.3 e).

göçmen³¹ olarak kabul olunabilirler. Bunların kabulleri ve iskânları, bu Kanun ile 2510 sayılı İskân Kanunu³² hükümlerine göre yapılır. 2) Gayrimenkul verilerek yapılacak iskânda vali ve kaymakamlar temlikle yetkilidir. Temlik cetvelinde, ailenin bütün fertleri eşit hisselerde belirtilir ve tapuya da temlikteki gibi tescil edilir”.

Bu bağlamda, 1993 yılında yaklaşık 150 Ahıska Türkü ailesi iskânlı göçmen olarak Iğdır iline getirilip yerleştirilmiştir. Ancak, bundan sonra, Ahıska Türkleri *iskânlı göçmen* olarak değil de, tüm zorlukları göze alarak, kendi imkânları dahilinde *serbest göçmen* statüsünde Türkiye’ye gelmektedirler.

Zira, 3835 Sayılı Ahıska Türklerinin Türkiye’ye Kabulü ve İskânına Dair Kanun çıkalı 20 yıl geçmesine rağmen, Türk Devleti tarafından yaklaşık 150 aile sadece bir defasında iskânlı göçmen olarak kabul edilmiştir. Halbuki, 3835 Sayılı Kanun’un madde 1’de “*Ahıska Türkleri, Bakanlar Kurulunca belirlenecek yıllık sayıyı aşmamak kaydıyla, serbest veya **iskânlı** göçmen olarak kabul olunabilirler*” diye ifade edilmiştir. Şayet, Ahıska Türkleri söz konusu Kanun’da belirtildiği gibi, düzenli olarak iskânlı göçmen statüsünde de Türkiye’ye kabul edilseydi, Ahıska Türklerinin sorunları (çalışma izni, oturma izni, vatandaşlık) büyük ölçüde çözülmüş olacaktı. Nitekim, maddi açıdan zor durumda bulunan Ahıska Türkleri için, serbest göçmen statüsünde Türkiye’ye gelebilmek neredeyse imkânsızdır.

Yaklaşık yirmi yıl geçmesine rağmen, Ahıska Türklerinin Türkiye’ye göç süreci devam etmektedir. Günümüzde 70.000’e yakın Ahıska Türkü, Türkiye’nin çeşitli illerine yerleşmiş bulunmaktadır (İstanbul, Ankara, İzmir, Antalya, Bursa, Yalova vb)³³.

³¹ “*İskânlı göçmen: Türk soyundan ve Türk kültürüne bağlı olup, özel kanunlarla yurt dışından getirilen ve bu Kanun hükümlerine göre taşınmaz mal verilerek iskânları sağlananlardır*” (İskân Kanunu, m.3 f).

³² Yeni 5543 Sayılı İskân Kanunu 19.9.2006 tarihinde kabul edilmiştir; RG Sayı:26301, 26.09.2006.

³³ <http://www.aktifhaber.com/ahıska-turkleri,-sosyal-haklarini-istiyor-612815h.htm>, 3 Haziran 2012.

B. Ahıska Türkleri'nin Türk Vatandaşlığına Alınması ve İlgili Sorunlar

1. 5901 Sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu'na Göre Türk Vatandaşlığının Kazanılması

29 Mayıs 2009 tarihli ve 5901 Sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu'na³⁴ göre, Türk vatandaşlığını kazanma halleri iki ana grupta toplanmıştır. TVK, Türk vatandaşlığının kazanılması hallerini, *doğumla* (vatandaşlığın aslen kazanılması) ve *sonradan kazanma* şeklinde (müktesep) bir tasnife tabi tutmuştur (TVK m.5; TVKUY³⁵ m.5).

Türk vatandaşlığının kazanılma hallerini kısaca ele almakta yarar vardır.

a. Türk Vatandaşlığın Aslen Kazanılması

Vatandaşlığın aslen kazanılması, bir kişinin doğumu anında ve doğumu dolayısıyla vatandaşlık kazanmasıdır.

TVK, vatandaşlığın aslen kazanılmasında, kan esasını (soy bağı esas) ve toprak esasını (doğum yeri esas) kabul etmiştir. Kanun'da yer alan hükme göre, "*Doğumla kazanılan Türk vatandaşlığı, soy bağı veya doğum yeri esasına göre kendiliğinden kazanılır. Doğumla kazanılan vatandaşlık doğum anından itibaren hüküm ifade eder*" (TVK m.6; TVKUYm.6).

Kanun koyucu, Türk vatandaşlığın kazanılmasında prensip olarak kan (soy bağı esas) esasını kabul etmiş, ancak vatansızlığın önlenmesi gayesine hizmet etmesi bakımından, toprak (doğum yeri esas) esas ile de Türk vatandaşlığın aslen kazanılabilmesine imkân tanımıştır³⁶.

Kanun'da yer alan hükümde, vatandaşlığın doğumla kazanılmasının, herhangi bir makamın iznine veya onayına gerek

³⁴ RG: 12.06.2009-27256; Bundan sonra kısaca TVK.

³⁵ Türk Vatandaşlığı Kanununun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik, RG.06.04.2010, Sayı:27544. Bundan sonra kısaca TVKUY.

³⁶ **Nomer, Ergin**, Türk Vatandaşlık Hukuku, İstanbul, 2010, s.62; **Turgut, Turhan/Tanrıbilir, Feriha Bilge**, Vatandaşlık Hukuku, Ders Notları, Ankara, 2010, s. 48; **Doğan, Vahit**, Türk Vatandaşlık Hukuku, Ankara, 2012, s.50; **Erdem, B.Bahadır**, Türk Vatandaşlık Hukuku, İstanbul, 2011, s. 79.

olmadan, aranan şartların varlığı halinde, kanun hükmü gereği kendiliğinden gerçekleşeceği kabul edilmiştir. Dolayısıyla, hem soy bağı hem de doğum yeri esasına göre vatandaşlık kazanılmasında, Kanun'da aranan şartların gerçekleşmiş olması kişinin Türk vatandaşlığını kazanması için yeterli olup, herhangi bir makamın izin veya onayına gerek yoktur³⁷.

b. Türk Vatandaşlığının Sonradan Kazanılması

Kişinin doğumundan sonra ve doğumundan başka bir sebebe binaen kazandığı vatandaşlığa müktesep vatandaşlık ya da sonradan kazanılan vatandaşlık denilir. Bu şekilde kazanılan vatandaşlık, geçmişe etkili değildir. Vatandaşlığın kazanılmasını sağlayan hukuki işlemin tamamlandığı andan itibaren müktesep vatandaşlık hüküm ve sonuç doğurur.³⁸

TVK'na göre, sonradan kazanılan vatandaşlık, *yetkili makam kararı* ile, bir Türk vatandaşı tarafından *evlat edinilme* ile ya da *seçme hakkının kullanılması* yollarından birisi ile gerçekleşebilir (m.9).

Türk Vatandaşlığı Kanunu, “genel yoldan vatandaşlığın kazanılması” (m.11); “istisnai yoldan vatandaşlığın kazanılması” (m.12); “Türk vatandaşlığının ikamet şartı aranmaksızın yeniden kazanılması” (m.13), “Türk vatandaşlığının ikamet şartına bağlı olarak yeniden kazanılması” (m.14); ve bir Türk vatandaşı ile evlenmekle evlilik yolu ile kazanılması” (m.16) hallerinin hepsini yetkili makam kararı ile Türk vatandaşlığının kazanılma hali olarak düzenlemiştir.

Burada konumuzla yakından ilgili olan, Türk vatandaşlığının istisnai yoldan kazanılması halidir. Zira, TVK madde 12/c'e göre, “*göçmen olarak kabul edilen kişiler*”, milli güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir hali bulunmamak şartıyla Bakanlığın teklifi, Bakanlar Kurulunun kararı ile istisnai yoldan Türk vatandaşlığını kazanabilirler. Yukarıda da belirttiğimiz gibi, Ahıska Türkleri, 3835

³⁷ Nomer, s.62; Doğan, s. 50; Erdem, s. 79.

³⁸ Nomer, s. 70-71; Doğan, s. 68; Erdem, s. 95.

Sayı 1992 tarihli Kanun doğrultusunda Türkiye'ye "...serbest veya iskânli göçmen olarak kabul olunabilirler...". Bu da demek oluyor ki, Ahıska Türklerinin "istisnai yoldan", yani "göçmen" statüsünde Türk vatandaşlığını kazanmaları söz konusu olmalıdır. Nitekim, Ahıska Türkleri, ilk olarak Türkiye'ye 3835 Sayılı Kanun gereğince iskânli göçmen olarak getirilmiş ve halen serbest olarak gelmeye devam etmektedirler.

Ancak, burada önemli bir hususu belirtmemiz gerek. Ahıska Türkleri, 3835 Sayılı Kanun'un yürürlükten resmen kaldırılmadığına rağmen, artık "genel yoldan" Türk vatandaşlığına alınmaktadırlar, yani "göçmen" statüsünde değil de, yetkili makam kararı ile TVK'nun madde 11'de belirtilen şartları yerine getirmeleri halinde (Türkiye'de 5 yıl kesintisiz ikamet etmek, bakmakla yükümlü olduğu kimselerin geçimini sağlayacak gelire veya mesleğe sahip olmak vs) Türk vatandaşlığına kazanabilirler.

Ayrıca, 4982 Sayılı Bilgi Edinme Kanunu kapsamında İç İşleri Bakanlığı'na yapmış olduğumuz müracaatın 09.10.2012 tarihli cevabında da: 3835 Sayılı Ahıska Türklerinin Türkiye'ye Kabulü ve İskânına Dair Kanun'un halen yürürlükte olduğunu, ancak, Ahıska Türklerinin genel yoldan aranan şartları taşımaları halinde, 5901 Sayılı TVK uyarınca, Türk vatandaşlığını kazanabilecekleri belirtilmektedir. Yani, bu durumda çelişki söz konusudur. Zira, görüldüğü gibi, Ahıska Türklerinin Türkiye'ye kabulüne yönelik 3835 Sayılı Kanun'da³⁹ Ahıska Türkleri "göçmen" olarak kabul edilmiş olup ve fakat günümüzde Türkiye'ye ve Türk vatandaşlığına "göçmen" statüsünde değil, bilakis genel olarak kabul edilmektedirler.

Türk vatandaşlığını kazanmakta bahsi geçen yolların açıklığa kavuşturulması adına, aşağıda sırasıyla "istisnai" ve "genel yoldan" Türk vatandaşlığının kazanılmasını ele almanın yerinde olacağı düşüncesindeyiz.

³⁹ Önemli olan, 3835 Sayılı Kanun'un yürürlükte olduğu halde uygulanmamasıdır.

c. İstisnai Olarak Türk Vatandaşlığına Alınma

aa) Genel olarak

Belirli vasıfları haiz kimseleri kolay yoldan Türk vatandaşlığına almak için Kanun *fevkalade telsik* ya da istisnai vatandaşlığa alınma müessesini kabul etmiştir. İstisnai yoldan vatandaşlığa alınması uygun görülen kişilerin ülke ile ilgi ve bağlılığı, genel olarak vatandaşlığa alınmaya göre daha yoğundur. Bu nedenle kanun koyucu, bu gibiler için, genel olarak vatandaşlığa alınmaya göre daha müsait şartlar kabul etmiştir⁴⁰.

Kanun, istisnai vatandaşlığa alınacak kişilerde herhangi bir şart öngörmemiştir⁴¹. Ancak, TVK madde 12'ye göre, “(1) Milli güvenlik bakımından engel teşkil edecek bir hali bulunmamak şartıyla Bakanlığın teklifi, Bakanlar Kurulunun kararı ile” ilgili Türk vatandaşlığını kazanabilir.

Acaba istisnai olarak Türk vatandaşlığını kazanma hakkını haiz kişiler kimlerdir?

Kanun koyucu, istisnai olarak vatandaşlığa alınacak kişileri üç grup halinde tespit etmiştir. Gruplar oluşturulurken, Türkiye ile ilgi ve bağlılığın şekli ve yoğunluğu dikkate alınmıştır. TVK madde 12'ye göre bu gruplar:

1) Türkiye'ye sanayi tesisleri getiren veya bilimsel , teknolojik, ekonomik, sosyal, sportif, kültürel, sanatsal alanlarda olağanüstü hizmeti geçen ya da geçeceği düşünülen ve ilgili bakanlıklarca haklarında gerekçeli teklifte bulunulan kişiler (TVK m.12/1-a).

2) Vatandaşlığa alınması zaruri görülenler (TVK m.12/1-b).

3) Göçmen olarak kabul edilen kişiler (TVK m.12/1-c).

Konumuz açısından üçüncü grup olan, yani “göçmen” olarak kabul edilen kişiler, önem kazanmaktadır. Aşağıda “göçmen” kavramını açıklamakta yarar vardır.

⁴⁰ Nomer, 82-83; Doğan, s. 82; Erdem, s. 117.

⁴¹ Doğan, s.83.

bb) Göçmen Tanımı

Çeşitli nedenlerle (ekonomik, siyasi, dini vb) bağlı bulunduğu ülkeyi terk ederek, yerleşmek amacı ile başka bir ülkeye giden kişiye *göçmen (muhacir)* denir. Muhacerette önemli olan ilgilinin o ülkede yerleşme niyetinin bulunmasıdır. Göçmen kabulü her ülkenin iç düzenlemesine ve siyasi ve sosyal politikasına bağlıdır⁴².

Muhaceret Türk hukukunda, 5543 Sayılı 19.09.2006 tarihli İskân Kanunu⁴³ ile düzenlenmiştir. Yasaya göre, göçmen, “*Türk soyundan ve Türk kültürüne bağlı olup, yerleşmek amacıyla tek başına veya toplu halde Türkiye'ye gelip, bu Kanun gereğince kabul olunanlardır* (İskân Kanunu, m.3 d).

cc) Göçmen Sayılmanın Şartları

Kanun'daki tanıma göre, göçmen sayılabilmek için: a) Türk soyundan olmak, b) Türk kültürüne bağlı olmak, c) Türkiye'ye yerleşmek amacı ile gelmek gereklidir.

Göçmen olarak kabul edilmeyenler ise, İskân Kanunu'nun 4. maddesinde tespit edilmiştir. Hükme göre, “*Türk soyundan ve Türk kültürüne bağlı olmayan yabancılar ile Türk soyundan ve Türk kültürüne bağlı bulunup da sınır dışı edilenler ve güvenlik bakımından Türkiye'ye gelmeleri uygun görülmeyenler göçmen olarak kabul edilmezler*”.

Yasa, özelliklerine göre, dört çeşit göçmen kabul etmiştir. Yukarıda da belirttiğimiz gibi,

- **Serbest göçmen:** Türk soyundan ve Türk kültürüne bağlı olup yerleşmek niyetiyle tek ya da toplu olarak Türkiye'ye gelip Devlet eliyle iskan edilme talebi olmadan yurda kabul edilenlerdir (İsk.K m.3 e).

- **İskanlı göçmen:** Türk soyundan ve Türk kültürüne bağlı olup yerleşmek niyetiyle özel kanunlarla yurt dışından getirilen ve bu kanun hükümlerine göre taşınmaz mal verilerek iskanları sağlanan göçmenlerdir (İskK. M.3 f).

⁴² **Çelikel, Aysel/(Öztekin) Gelgel, Günseli,** Yabancılar Hukuku, İstanbul, 2011,s. 22.

⁴³ RG. 26.09.2006-26301.

- **Münferit göçmen:** Türk soyundan ve Türk kültürüne bağlı olup, yurdumuza yerleşmek amacı ile bir aile olarak gelenlerdir (İsk.K m.3 g).

- **Toplu göçmen:** Türk soyundan ve Türk kültürüne bağlı olup, iki ülke arasında yapılan anlaşmaya göre yurdumuza yerleşmek amacıyla toplu olarak gelen ailelerdir (İsk.K.m.3 ğ).

Yukarıda sayılan göçmen çeşitlerinden, Ahıska Türkleri ile ilgili olan ilk ikisi, yani serbest göçmen ile iskânlı göçmen. Zira, 3835 Sayılı 1992 tarihli Kanun'la, Ahıska Türklerinin serbest veya iskânlı göçmen olarak kabul edilecekleri belirtilmiştir. Nitekim, "göçmen" tanımından da anlaşıldığı gibi, Ahıska Türkleri, "göçmen" sayılma sıfatını haizdir. Şöyle ki, Türk soyundan ve Türk kültürüne en sıkı bağlı olan bu Türk topluluğu, çektiği bunca çilelerden sonra, Türkiye'ye yerleşmek amacıyla göç etmektedirler. Neticede, günümüzde yaklaşık yetmiş (70.000) bin Ahıska Türkü Türkiye'ye göç edip yaşamını burada sürdürmekte ve halen göç süreci devam etmektedir. Dolayısıyla, Ahıska Türklerinin herhangi bir yabancı olarak genel yoldan değil de, kolay yol olarak, istisnai yoldan "göçmen" statüsünde Türk vatandaşlığına alınması söz konusudur.

Şimdi genel yoldan Türk vatandaşlığının kazanılmasını ele almakta yarar vardır.

d. Genel Olarak Türk Vatandaşlığına Alınma (Adi Telsik)

aa) Genel olarak

Genel olarak vatandaşlığa alınma yetkili makam kararı ile vatandaşlığa alınmanın normal yoludur. Yetkili makam kararıyla vatandaşlığa alınma, yabancı veya vatansız bir kişinin kanunda öngörülen şartların gerçekleşmesi halinde, kendi isteğiyle, daha önce vatandaşlık bağı ile bağlı olmadığı bir devlet vatandaşlığını yetkili makam kararıyla kazanmasıdır⁴⁴.

⁴⁴ Nomer, s.70; Turhan/Tanrıbilir, s. 51-52; Doğan, s. 72; Erdem, s. 101-102.

Yabancıların vatandaşlığa alınmaları için kanunlarda aranan şartlar, kişinin ülke ile sıkı irtibatı, uyum ya da entegre olmasının tespitine yöneliktir.

Kanunda genel olarak vatandaşlığa alınmanın şartları dokuz bent halinde sayılmıştır. Kanunda sayılan bu şartları taşıyan kişinin isteği ve yetkili makamın kararı ile kişi Türk vatandaşlığını kazanabilecektir. Başka bir deyişle, yetkili makam kararı ile Türk vatandaşlığını kazanabilmesi için;

- Kişinin İradesi,
- Kanunda Aranan Şartların Geçekleşmesi,
- Yetkili Makamın Kararı

olmak üzere üç temel şart gereklidir⁴⁵.

bb) Genel Olarak Vatandaşlığa alınmanın Şartları

5901 Sayılı TVK'da yetkili makam kararı ile genel olarak Türk vatandaşlığının kazanılabilmesinin şartları sekizi asli, biri takdire bağlı olmak üzere dokuz şart olarak düzenlenmiştir.

Şöyle ki, TVK madde 11'e göre, "Türk vatandaşlığını kazanmak isteyen yabancılarda;

- a) Kendi milli kanununa, vatansız ise Türk kanunlarına göre ergin ve ayırt etme gücüne sahip olmak,
- b) Başvuru tarihinden geriye doğru Türkiye'de kesintisiz beş yıl ikamet etmek,
- c) Türkiye'de yerleşmeye karar verdiğini davranışları ile teyit etmek,
- d) Genel sağlık bakımından tehlike teşkil eden bir hastalığı bulunmamak,
- e) İyi ahlak sahibi olmak,
- f) Yeteri kadar Türkçe konuşabilmek,
- g) Türkiye'de kendisinin ve bakmakla yükümlü olduğu kimselerin geçimini sağlayacak gelire veya mesleğe sahip olmak,

⁴⁵ Doğan, s. 72-73.

h) Milli güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir hali bulunmamak

Şartları aranır.

(2) Türk vatandaşlığını kazanmak isteyen yabancılarda, yukarıda sayılan şartlarla birlikte, taşıdıkları devlet vatandaşlığından çıkma şartı da aranabilir. Bu takdirin kullanılmasına ilişkin esasların tespiti Bakanlar Kurulunun yetkisindedir.

2. Ahıska Türklerinin Türk Vatandaşlığına Alınması

Yukarıda bahsettiğimiz gibi, Ahıska Türkleri, 3835 Sayılı Kanun gereğince, Türkiye'ye "göçmen" olarak kabul edilmektedirler. Bunun neticesinde, Ahıska Türkleri, Türk vatandaşlığına 5901 Sayılı TVK madde 12'ye göre istisnai yoldan "göçmen" olarak alınmalıdır.

Türk hukukunda "göçmen" olarak kabul edilen kişilerin Türk vatandaşlığına kabulüne ilişkin ikinci bir imkân da İskân Kanunu hükümlerine göre bu kişilere tanınan haktır⁴⁶. Buna göre, göçmenlerin Türk vatandaşlığına kabulü 5543 sayılı İskan Kanunu madde 8'e göre belirlenmiştir. Hükme göre, "(3) Özel kanunlarla yurdumuza getirilen iskânlı göçmenler, sınırlarımızdan yurda girdikten sonra geçici veya kesin iskânları için belirlenen yerlerin, serbest göçmenler ise yerleştikleri yerlerin en büyük mülki amirine müracaatla kendileri ve aile fertleri için "Vatandaşlığa Girme Beyannamesi"ni imzalayarak "Göçmen Belgesi" almaya mecburdur. Göçmen Belgesi, iki yıl için geçerli olup, geçici kimlik belgesi olarak kullanılır. (4) Göçmen olarak kabul edilenler, gerekli işlemlerin ilgili kuruluşlarca tamamlanmasından sonra Bakanlar Kurulu kararıyla vatandaşlığa alınırlar. Küçükler; baba ve analarına, baba veya anaları yoksa kan ve kayın hısımlarına bağlı tutulurlar. Kimsesiz gelen küçükler, yaşlarına bakılmaksızın vatandaşlığa alınırlar".

Görüldüğü üzere, İskan Kanunu hükümleri uyarınca "göçmen" olarak kabul edilen yabancılardan, Vatandaşlık Kanunu'nun 12.maddesine göre "istisnai yolla" vatandaşlığa kabullerinin yanında sahip oldukları

⁴⁶ Erdem, s. 120.

ikinci bir vatandaşlık kazanım yolu da İskan Kanunu'nun hükümlerinden istifade etmektir⁴⁷.

Görüldüğü gibi, Ahıska Türklerinin göçmen statüsünde Türk vatandaşlığını kazanmalarına hukuki açıdan hiçbir engel bulunmamaktadır. Zira, bu Türk Topluluğu "göçmen" sıfatını kanunlarda belirtildiği gibi tam anlamıyla haizdir. Bunun yanı sıra, Ahıska Türkleri'ne özgü 3835 Sayılı 2 Temmuz 1992 tarihli Kanun TBMM tarafından da kabul edilmiş bulunmaktadır ki, Ahıska Türklerinin söz konusu Kanun gereğince "serbest veya iskânlı göçmen" olarak Türkiye'ye kabulü Kanunla öngörülmüştür. Hal böyle iken, bundan sonra da Ahıska Türkleri genel yoldan değil de, bilakis, istisnai yoldan Türk vatandaşlığını kazanabilmelidir.

Ayrıca, Ahıska Türklerinin Türk vatandaşlığına kabulü ile ilgili 3835 Sayılı 1992 tarihli Kanun'da çifte vatandaşlıkla ilgili de hüküm bulunmaktadır. Şöyle ki, "*Gerek Türkiye'de iskan edilecek ve gerekse Türkiye dışında, eski Sovyetler hudutları dahilinde halen buldukları yeni devletlerde kalacak "Ahıska" Türklerinden Bakanlar Kurulunca tespit edileceklere çifte vatandaşlık statüsü sağlanır*" (m.6). Ayrıca, 3835 sayılı Ahıska Türklerinin Türkiye'ye Kabulü ve İskânına Dair Kanun'a, 28 Şubat 2009 tarihli ve 5838 sayılı Kanun'un⁴⁸ 19.maddesi ile eklenen Geçici madde 1 hükmü gereğince⁴⁹, "*1 Ocak 2009 tarihinden önce ikamet tezkeresi almak suretiyle Türkiye'de ikamet eden Ahıska Türklerine bu maddenin yürürlüğünden itibaren 3 ay içinde müracaat etmeleri halinde; milli güvenlik açısından sakıncası olmamak şartıyla, 11.02.1964 tarihli ve 403 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu*⁵⁰ ve diğer ilgili mevzuatta öngörülen şartlar aranmaksızın, başvuru tarihinden itibaren 6 ay içinde Türk vatandaşlığına alınarak çifte vatandaşlık

⁴⁷ **Erdem**, s. 120.

⁴⁸ Mükerrer RG.,28.02.09-27155.

⁴⁹ Burada belirtilmesi gereken bir husus da, Geçici 1 .maddenin yalnız bir kereye mahsus uygulanmış olması.

⁵⁰ Eski Türk Vatandaşlığı Kanunu, RG. 01.07.1964-11742.

statüsü sağlanır. Çifte vatandaşlık statüsü sağlananlar, Bakanlar Kurulunca belirlenen yerlerde iskân edilirler”.

Görüldüğü üzere, Ahıska Türklerine, Türk vatandaşlığına alınmasında Türk Devleti tarafından ayrıcalık tanınmakta ve kolaylıklar sağlanmaktadır. Ancak, yukarıda da belirtildiği gibi, bunların yanı sıra, konuyla ilgili bazı sorunlar da yaşanmaktadır.

III. Ahıska Türklerinin Türk Vatandaşlığına Alınması ile İlgili Hukuki Sorunlar

Ahıska Türklerinin Türkiye’ye ve Türk vatandaşlığına kabulü ile ilgili hukuki sorunları toparlayacak olursak, bahsi geçen sorunların başında 3835 Sayılı 1992 tarihli “Ahıska Türklerinin Türkiye’ye Kabulü ve İskânına Dair Kanun”un yürürlükte olup da, ancak uygulanmadığı gelmektedir. Hal böyle olunca da, çelişkili durum kaçınılmazdır. Zira, Kanun gereğince Ahıska Türkleri “göçmen” olarak kabul edilmiş ancak genel olarak Türk vatandaşlığını kazanmaktadır. Neticede, Ahıska Türklerinin Türk vatandaşlığına alınması ile bir takım hukuki sorunlar da ortaya çıkmaktadır.

Bu durumdan kaynaklanan hukuki sorunları özetleyecek olursak, söz konusu sorunları şu şekilde sıralamak mümkündür:

1. Günümüzde Ahıska Türklerinin “göçmen” olarak kabul edilmemesi ve Türk vatandaşlığına alınmasında genel yolun uygulanması. Görüldüğü gibi, genel yoldan Türk vatandaşlığının kazanılmasında TVK madde 11’de belirtilen şartların yerine getirilmesi aranmaktadır. Dolayısıyla, Ahıska Türkleri diğer yabancılarla aynı şekilde vatandaşlık işlemine tabi tutulmaktadırlar. Halbuki, konuyla ilgili TBMM tarafından kabul edilmiş 3835 Sayılı 1992 tarihli Kanun mevcut. Ayrıca, Ahıska Türkleri, İskân Kanunu’nun 3.maddesinde belirtilen “göçmen” sıfatını da haiz olduğundan, “göçmen” statüsünde istisnai yoldan Türk vatandaşlığına alınmalılar.

2. Yukarıda da belirtmiş olduğumuz gibi, 3835 Sayılı 1992 tarihli “Ahıska Türklerinin Türkiye’ye Kabulü ve İskânına Dair Kanun”un, yürürlükten kaldırılmadığı gibi, aynı zamanda uygulanması da söz konusu değildir. Bu durum da, Ahıska Türklerinin “göçmen”

sıfatını haiz olduğu halde istisnai yoldan Türk vatandaşlığına alınmasını engellemektedir. Bunun neticesinde, Ahıska Türkleri 5901 Sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu madde 11 doğrultusunda, genel yoldan Türk vatandaşlığını kazanmaktadır. Bu durum da hem zaman açısından Türk vatandaşlığını kazanma sürecini etkilemektedir (5 yıl kesintisiz ikamet şartı), hem de buna ilişkin çalışma hakkına tesir etmektedir.

3. 3835 Sayılı Kanun'un 6.maddesinde, "*Gerek Türkiye'de iskân edilecek ve gerekse Türkiye dışında, eski Sovyetler hudutları dahilinde halen buldukları yeni devletlerde kalacak Ahıska Türklerinden Bakanlar Kurulunca tespit edileceklere çifte vatandaşlık statüsü sağlanır*" hükmü yer almaktadır. Fakat bu hüküm de uygulanmaksızın sadece kâğıt üstünde kalmıştır.

4. Ayrıca, çok önemli bir konu da, çalışma izni ile ilgilidir. Zira, Ahıska Türklerine oturma izni verilirken, ikamet tezkerelerinde "çalışma hakkı vermez" diye hüküm yer almaktadır. Bu da Ahıska Türkleri için ciddi sıkıntılara yol açmaktadır. Neticede çalışma izni olmadığı için, kaçak işçi çalıştırmanın Türkiye'de maddi cezası ağır olduğundan, Ahıska Türklerinin işe alınmalarına da imkân tanınmamaktadır. Bu durum da Ahıska Türklerinin maddi açıdan sıkıntı çekmelerine neden olmaktadır.

Nitekim bu sıralamaya devam edilebilir de, zira vatandaşlık sorunları dışında, emeklilik, çalışma izni, diploma denklikleri gibi çözüme kavuşmasını bekleyen diğer sorunlar da vardır. Fakat, konumuz Ahıska Türklerinin Türkiye'ye göç etmesi ve Türk vatandaşlığına alınması ile sınırlı olduğundan, çalışmamızı bu çerçeveye içerisinde irdelemeye gayret gösterdik.

Sonuç

Çalışmamızın konusunu Ahıska Türklerinin Türkiye'ye göç etmesi ve Türk vatandaşlığına alınması teşkil etmektedir.

Konunun daha iyi anlaşılması açısından, Ahıska Türklerinin tarihini kısaca ele almaya çalıştık. Görüldüğü gibi, Ahıska Türklerinin tarihi acılar ve çilelerle doludur.

Ahıska Türkleri, 1944 yılında çeşitli sebepler ileri sürülerek, o zamanın Sovyetler Birliği üyesi olan Gürcistan'dan, Orta Asya ülkelerine sürgün edilmiştir. Aradan uzun yıllar geçmesine rağmen, Ahıska Türklerinin öz vatana dönüş sorunu halen çözüme kavuşmamıştır. Oysaki, Gürcistan, 1999'da Avrupa Konseyi'ne üye olurken, giriş şartı olarak Ahıska Türklerinin anavatanlarına dönüş sorununu çözeceğini taahhüt etmişti. Fakat, ne yazık ki söz konusu taahhütler sadece kâğıt üstünde yazılı olarak kalmıştır. Halbuki, bu taahhütler, uluslararası hukuk çerçevesinde bağlayıcı niteliğe sahiptir.

Ahıska Türkleri, anavatanlarına dönüş sorunu çözüme kavuşmayınca, çektiği bunca acılar ve çilelerden sonra, Sovyetler Birliği'nin dağılmasını müteakiben Türkiye'ye göç etmektedirler. Nitekim, TBMM tarafından 2 Temmuz 1992 tarihinde 3835 Sayılı "Ahıska Türklerinin Türkiye'ye Kabulü ve İskanına Dair Kanun" kabul edilmiştir. Kanun gereği, Ahıska Türkleri, Türkiye'ye serbest ve iskânlı göçmen olarak kabul olunabilirler. Ancak bir defasında yaklaşık 150 aile iskânlı göçmen olarak kabul edildikten sonra, Ahıska Türkleri serbest olarak gelmeye devam etmektedirler.

Türkiye'ye geldikten sonra, günümüzde Ahıska Türklerinin Türk vatandaşlığına alınması ile ilgili hukuki açıdan bazı çelişkili durumlar söz konusudur. Bunlar da, aslında 3835 Sayılı Kanun'un uygulanmamasından kaynaklanmaktadır. Burada bir önemli hususu daha belirtmeliyiz ki, bu da söz konusu 3835 Sayılı Kanun gereğince, Ahıska Türkleri "göçmen olarak" kabul edilmektedirler. Fakat, günümüzde Ahıska Türklerinin Türk vatandaşlığına alınması "göçmen" olarak istisnai yoldan değil de, 5901 Sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu madde 11'de belirtilen şartların yerine getirilmesinden sonra "genel yoldan" gerçekleşmektedir. Bu da demek oluyor ki, Ahıska Türkleri, her hangi bir yabancı gibi (Türk soyundan ve Türk kültürüne bağlı olması ve Türkiye'ye yerleşmek amacıyla gelmeleri nazara alınmaksızın) genel olarak Türk vatandaşlığını kazanabilmektedirler. Oysaki, Ahıska Türkleri, Türk soyundan olup, Türk kültürüne en sıkı bağlı olan Türk topluluğudur.

Bu sorunların çözüme kavuşmasında bazı öneriler sunulabilir. Şöyle ki,

a. 3835 Sayılı 1992 tarihli Kanun'un yeniden uygulanmaya başlaması. Nitekim, söz konusu Kanun yürürlükten resmen kaldırılmamıştır ve halen yürürlükte sayılmaktadır.

b. En azından zor durumda bulunan Ahıska Türklerinin 3835 Sayılı Kanun'a istinaden "iskanlı göçmen" olarak Türkiye'ye getirilmesi. Zira, bu gruba giren Ahıskalı'ların serbest olarak Türkiye'ye gelmeleri maddi açıdan imkânsızdır.

c. Serbest olarak Türkiye'ye gelen Ahıska Türklerinin 5901 Sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu madde 12/1-c gereğince, "göçmen" statüsünde istisnai yoldan Türk vatandaşlığını kazanabilmesi.

d. 3835 Sayılı Kanun'un madde 6 hükmünün uygulanması, yani Türkiye'de ve Türkiye dışında kalacak Ahıska Türklerinden Bakanlar Kurulunca tespit edileceklere çifte vatandaşlık statüsünün sağlanması.

e. Ve son olarak da, Ahıska Türklerine ikamet tezkeresi verilirken, aynı zamanda "çalışma hakkı"nın da bahsedilmiş olması, zira Türk vatandaşlığını kazanma açısından bu husus büyük öneme sahiptir.

Kaynakça

Kitaplar

- Bayraktar Rasim, Ahıska 21.Yüzyılda İnsanlık Dramı, İstanbul, 1999.
Çelikel, Aysel/(Öztekin) Gelgel Nurseli, Yabancılar Hukuku, İstanbul, 2011.
Doğan, Vahit, Türk Vatandaşlık Hukuku, 11.Baskı, Ankara, 2012.
Erdem, B.Bahadır, Türk Vatandaşlık Hukuku, İstanbul, 2011.
Nomer, Ergin, Türk Vatandaşlık Hukuku, 18çBası, İstanbul, 2010.
Turhan, Turgut/Tanrıbilir Feriha Bilge, Vatandaşlık Hukuku, Ders Notları, Ankara, 2010
Zeyrek, Yunus, Ahıska Bölgesi ve Ahıska Türkleri, Ankara, 2001.

Makaleler

- Kütükçü, M.Akif, Uluslararası Hukuk Çerçevesinde Ahıska Türklerinin Anavatanlarına Dönüş sorunu, Selçuk Üniversitesi

- Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı:13, 2006, Konya, s. 271-284.
- Seferov, Rahman/Akış, Ayhan, Sovyet Döneminden Günümüze Ahıska Türklerinin Yaşadıkları Coğrafyaya Göçlerle Birlikte Genel Bir Bakış, Türkiyat Araştırmaları Dergisi, 24.Sayı, Güz 2008, Selçuk Üniversitesi, s. 393-409.
- Yahya,Harun, <http://harunyahya.org/tr/Makaleler8312/Ahıska>, 17.07.2008
- İbrahimioğlu,Mikail,<http://www.ahıska.net/makale/1/102/ahıska-tur>
- İzzetoğlu, Muhammet, <http://www.ahıskahaber.com>, 23.04.2012
- Agara, İbrahim, Ahıska Türkleri (Sürgününün 60.Yılı Anısına) İnsanlık Dramı, İzmir Ahıska Türkleri Kültür va Dayanışma Derneği, İzmir; Karaca Matbaası Yayınları, 2004.
- Oğan, Sinan, Yüzyılın Dramı...Azerbaycan'da Göçmen (Kaçkın)Sorunu, <http://www.turksam.org/tr/a466.html>
- Agara,İbrahim, <http://www.ahıskalim.org/index.php?option=co>, 15.11.2008